

MZDY MUSÍ RŮST IKDYBY BYLA RECESE

ŘÍKÁ ŠÉF ODBORŮ JOSEF STŘEDULA

+ TÉMA:
PROČ STÁT PŘIDÁVÁ VÍC NEŽ FIRMY

Žádnou firmu jsme nepoložili

Rekordně nízká nezaměstnanost, rychlé tempo růstu mezd. Výrazně poskočila minimální mzda. V červenci pak zanikla karenční doba, firmy opět musí platit lidem již od prvního dne nemoci. Odbory v poslední době skutečně nemají špatné časy. Vše pod vedením Josefa Středuly. Průbojný šéf Českomoravské konfederace odborových svazů již čtyři roky vede kampaň Konec levné práce. Výsledek? Meziroční skokové růsty průměrných mezd. A hlavně přibývá odborových organizací i odborářů.

Kdo navštívil poslední, zářijové „motivační setkání“ odborů v pražském Foru Karlín, mohl vnímat nebetyčný rozdíl mezi současnými odbory a těmi, které pamatujeme před pár lety. Suverénní Středula na pódiu, kultivovaná řeč podepřená čísly, digitální show za zády. Nebe a dudy proti éře „tátů“ Falbra či Zavadila. Žádné párky a pivo na náměstích. Místo toho sociální sítě, argumentace, analýzy, pod jejichž závěry se těžce kroutí vláda i zaměstnavatelé. Odbory se pod vedením Středuly staly silou, s níž se musí počítat. Možná i proto ho jako svého potenciálního nástupce zmínil i prezident Zeman.

Jaký růst platů chcete prosadit v příštím roce?

Než řeknu, jaký je náš konkrétní požadavek, zkusím říci, čeho chceme jako republika dosáhnout. Můžeme být zemí, která je uzavřena ve středním příjmu a už se z toho nikdy nedostane. To znamená zůstat subdodavatelskou zemí, kde se netvoří cena, kde není vysoká přidaná hodnota. To ale náš cíl rozhodně není. Náš cíl je daleko ambicióznější. Chceme, aby česká ekonomika byla moderní, s vysokou přidanou hodnotou. Aby měla velký a dobře zajištěný segment malých a středních podniků, které tvoří přidanou hodnotu tady, v České republice. Z toho samozřejmě vyplývá, že budeme tvůrcem ceny. A zisk můžeme lepším způsobem redistribuovat na území republiky. To není, že bychom se chtěli uzavřít, ale je potřeba mít nějaký cíl.

Mluvíte o hospodářské politice, což je dlouhodobá záležitost. Ale nyní se nacházíme v konkrétní situaci...

To spolu souvisí. Česká republika je na tom velmi dobře. A nedá se očekávat, že by se pro příští rok kondice výrazně zhoršovala. Zpomalení ekonomiky je běžná situace,

která na trhu probíhá. Ať už jsou nyní důvody jakékoliv. Nedá se očekávat, že by republika měla nějaký zásadní problém.

Ale my jsme dlouhou dobu čekali ve smyslu, že až budeme takoví a takoví, potom si můžeme dovolit vyšší mzdy. Naše trpělivost skončila. V roce 2014 jsme nastartovali kampaň Konec levné práce. Myslíme si, že je to daleko silnější impulz do subjektů, do společností, než jsme si na počátku dokázali představit. Tlačíme na to, abychom tu neměli ekonomiku s nízkou přidanou hodnotou. Přes mzdy chceme tlačit na to, abychom firmy povzbudili, přesvědčili je, že je potřeba investovat do nových technologií. Posunout se v hodnotových řetězcích na jinou úroveň, než je v současnosti. Podpořit i ty, kteří jsou finálními producenty. Potom budeme tvořit vyšší přidanou hodnotu a při vyjednávání o mzdách budeme moci žádat vyšší mzdy.

Česká republika je na tom velmi dobře. A nedá se očekávat, že by se pro příští rok kondice výrazně zhoršovala.

Zní to, jako kdybyste chtěli přes jeden parametr, a to mzdy, vytvořit novou, moderní ekonomiku. Je to vůbec možné?

Třicet let tady budujeme novou ekonomiku. Za tuto dobu, místo abychom ji vytvořili, zůstáváme uzavřeni v téměř systému. Tím, že vlastníci firem rozhodují často z pohledu mateřských firem, jejich cíl je pochopitelný, chtějí vydělat co nejvíce peněz. Třeba právě na rozdílu ve mzdách, který existuje. My říkáme ne, to pro nás není cesta. Chceme, aby se mzdy zvyšovaly. Přepočítali jsme si parametry, jak dlouho by nám trvalo dostat se na úroveň Rakouska nebo Německa a co bychom museli udělat. Vyšla nám z toho rovnice, že bychom museli mít pevnější kurz (*koruny, pozn. red.*) asi o dvacet procent, abychom se za padesát nebo šedesát let dostali na jejich úroveň. To je pro nás neakceptovatelné. →

Po třiceti letech budování kapitalismu jsme nyní v jisté situaci, máme konkrétní strukturu a výkonnost ekonomiky. Mluvíte o ideálu a chcete ideální platy, ale v takové situaci nyní nejsme.

Ale my nechceme platy o sto procent vyšší. Náš požadavek pro rok 2020 pro privátní sféru je růst platů o šest až sedm procent. To není nic, co by bylo likvidační. Říkáme, že tento sebevědomý postup budeme mít i nadále. Připravte se na to. Firmy doposud měly celou řadu polštářů, počínaje nízkou cenou práce. Od roku 2013 také nízkou cenu koruny. Na začátku transformace se dokonce nemohly mzdy několik let svobodně vyvíjet. Tento stav nejsme ochotni dále akceptovat. Firmám říkáme: „Zvykněte si, že v České republice vytvoříte přidanou hodnotu přes technologie, ne přes levnou práci.“ Zní to možná až revolučně, ale v praxi to má charakter tlaku na vyšší efektivitu, produktivitu, technologické změny. Tlačíme na subjekty v Česku, ale i na ty mimo republiku, kde je mateřská firma. Zároveň tlačíme na ekonomickou diplomacii, aby Česko bylo nabízeno ne jako low cost země, ale jako země, kde je vysoká schopnost v oblasti vědy a výzkumu. To je podle nás cesta. Měli bychom také dávat najevo, že jsou u nás z celosvětového hlediska špičkové firmy. Neklaňme se někde, kde to není potřeba. Zvedejme hlavu tam, kde máme právo to dělat. A my budeme žádat, aby to bylo patřičně oceněno.

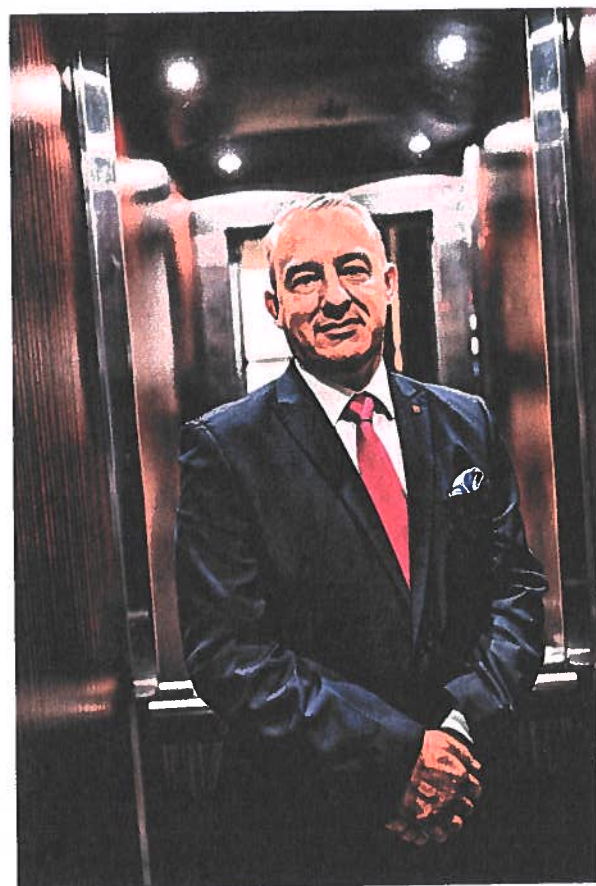
Jistě znáte argument firem, že požadavek na růst mezd neodpovídá růstu produktivity práce.

My máme produktivitu na úrovni asi dvou třetin úrovně Německa. Mzdy jsou třetinové.

Firmy potřebují peníze na investice.

Z České republiky odchází obrovské investiční prostředky, které by tady mohly být použity. Je to částka kolem osmi procent HDP. Jenom na dividendách kolem 250 miliard korun. Když jsme o tom hovořili s Českou národní bankou, oni zanalyzovali, že částka, která odchází v jiné formě, než jsou dividendy, může být stejně velká. To už máme 400 až 500 miliard korun. Nemáme nic proti tomu, aby si vlastníci svou investici vraceli, to je v pořádku. Ale myslíme si, že míra zisku je u nás asi o 20 procent vyšší, než je v Německu. Myslíme si, že část těch peněz může být použita na náš cíl, postupnou změnu struktury české ekonomiky.

Není problém v tom, že Češi nepracují dobře? Nyní přicházejí první údaje o nemocnosti po zániku karenční doby

„Třicet let tady budujeme novou ekonomiku. Za tuto dobu, místo abychom ji vytvořili, zůstáváme uzavřeni v téměř systému,“ říká šéf odborů Josef Středula.

Firmy doposud měly celou řadu polštářů. Tento stav nejsme ochotni dále akceptovat. Firmám říkáme: „Zvykněte si, že v České republice vytvoříte přidanou hodnotu přes technologie, ne přes levnou práci.“

a ukazuje se, že lidé opět bezdůvodně přestávají chodit do práce.

Produktivita práce je věcí zaměstnavatele. My nikdy nebudeme chránit špatného zaměstnance před dobrým zaměstnavatelem. Ale budeme chránit dobré zaměstnance před špatným zaměstnavatelem. Co se týká nemoci, přešli jsme do extrému, že člověk, který je nemocný, je vlastně špatný. Že zaměstnavatele obírá. Dostali jsme se do stavu, že lidé byli bonifikováni za to, že nejsou nemocní. Fakt, že se léčili o víkendech nebo o dovolené, by přece neměl být ničím cíl. Třeba v Německu má zaměstnanec právo být doma šest týdnů nemoci za sto procent platu.

Na vašem nedávném odborářském setkání jste říkal, že byste toto chtěl prosadit i v Česku.

Byl bych velice rád, kdyby to bylo. Ale samozřejmě mezi myšlenkou a skutečností je poměrně velká vzdálenost. Tady jde i o úctu ke zdravému zaměstnanci. V Česku máme devět a půl tisíce pracovních míst, která jsou karcinogenní. A nic s tím neděláme. To není v pořádku, to se musí změnit. Netlačíme jenom na mzdy, snažíme se i v těchto dalších oblastech. Myslíme si, že i zaměstnavatel by měl chtít, aby člověk šel zdravý do práce a zdravý z práce. Nejvyšší meta je, že by to měla být spolupráce.

V Česku však zaměstnanci systém často zneužívají. V řadě firem vám potvrdí, že zaměstnanec je sice zdravý, ale stejně nepřijde.

Od toho máte vstupní prohlídku. Máte tady firmy, které nás dostaly do situace, že do společnosti přivlékají nemoci, jako je třeba otevřená tuberkulóza. Český systém je v pořádku, ale ten vnější úplně není.

Nezneužívají zaměstnanci situaci, kdy v Česku prakticky neexistuje nezaměstnanost, a oni si mohou vůči zaměstnavateli dovolit spoustu věcí?

To si opravdu nemyslím. Jsem také zaměstnavatel, řídím organizaci se všemi důsledky, které to má. Jestliže zaměstnanec neodvádí práci, jak má, nevidím důvod ho držet.

Co když za něj nemáte náhradu?

Když budete mít někoho, kdo vám bude kazit výrobek, proč byste ho měl. To nedává logiku. A my nikoho takového nechráníme.

Není legitimní, že firmy žádají příchod více zahraničních zaměstnanců?

Už se těším, až budeme jezdit na náborové akce do Německa, do Rakouska nebo do Belgie. A oni budou celí šťastní pracovat za českou vysokou mzdu.

Pro lidi z některých zemí je český plat dobrý.

Mají dostávat stejnou mzdu za stejnou práci jako čeští zaměstnanci. Není důvod, aby kdokoliv dostával nižší, což je bohužel realita.

▶ Vietnam je země, u které bylo správně rozhodnuto, že jí Česká republika nebude z bezpečnostních důvodů otevírat hranice.

Jste pro příchod cizinců na náš pracovní trh?

My se nezavíráme. Jsem u těch jednání, a nejsou jednoduchá. Statistický úřad prokazuje, že jsou fatální rozdíly v odměňování. Speciálně mezi zaměstnanci z Ukrajiny a našimi pracovníky je rozdíl skutečně velký. Jsme přesvědčeni o zneužívání. Nemusí to být otázka jenom konkrétního zaměstnavatele. Mohou být nějaké subjekty, které od něho peníze získávají. Říkáme, že toto musí orgány činné v trestním řízení řešit velmi rychle. Jsou některé entity, u kterých si myslím, že je dokonce ohrožena bezpečnost České republiky.

Můžete být konkrétní?

Vietnam je země, u které bylo správně rozhodnuto, že jí Česká republika nebude z bezpečnostních důvodů otevírat hranice. To neznamená, že zastavujeme přísun kohokoliv, třeba scelování rodin je naprosto v pořádku.

Není nižší příjem zahraničních pracovníků dán faktem, že vykonávají práce, které Češi dělat nechtějí?

To ale neznamená, že mají mít nižší mzdu. Když se podíváte do systému generálního ředitelství úřadu práce, kde jsou koncentrovány všechny nabídky, zjistíte, že v mnoha případech jsou spekulativní. Když máte avizovanou mzdu patnáct tisíc korun hrubého v třísměnném provozu, je to neakceptovatelné, to nikdo z českých zaměstnanců nepřijme. Náš tlak na vyšší minimální mzdu je proto zcela →

logický. Oni nechtějí české zaměstnance, může tam probíhat takzvaný test trhu práce. Aby se nikdo nepřihlásil a oni mohli požádat o zaměstnance z levnější destinace. Navíc je tady vysoká aktivita agentur práce. Některé se chovají nezřízeně a za podmínek, které nabízejí, by kontrakty ani neměly být sjednány. Takových subjektů je velké množství a na trhu se o tom ví. Používám jeden příklad, který se opravdu stal. Když se jeden subjekt dozvěděl, že jde kontrola na zaměstnávání cizinců, lidi zavřeli do lednice. Po celou dobu kontroly byli v lednici a pustili je, až když kontrola odešla.

Zástupci tuzemského průmyslu tvrdí, že ekonomika potřebuje až 400 tisíc zahraničních pracovníků. Souhlasíte s tím?

Myslím, že to číslo není úplně přesné. Realita je taková, že z nabídky, která existuje třeba na generálním ředitelství úřadu práce, je nadhodnocena asi o jednu třetinu. Některé nabídky práce jsou zdvojeny až ztrojeny. Na straně druhé, subjekty, které poptávají, se také musí dívat na jinou technologickou úroveň. Aby hledaly technologie, které umožní realizovat produkci s nižším množstvím zaměstnanců.

Je však rozdíl mezi aktuální potřebou zaměstnavatele a investicemi do inovací, což trvá déle.

To spolu souvisí, nelze to oddělit. Jestli založíme cenu výrobku na nízké ceně práce, nikdy se z této situace nedostaneme. Člověk s nízkou mzdou neutratí peníze za služby. Když peníze mít bude, podpoří ekonomiku nákupem služeb. Mzdová multiplikace je obrovská. Chápu, že každý subjekt na to nemusí mít. Ale pak je otázka, jestli takové podnikání, jeho základ, přežije jednadvacáté století. Požadavky odborů ještě žádnou firmu nezlikvidovaly.

Odbory mají svou vlastní představu o hospodářské politice. V ní například tvrdíte, že by se struktura české ekonomiky měla změnit na ekonomiku budoucnosti. Jak by podle vás měla vypadat?

Myslíme si, že Česká republika musí jinak přistoupit k podpoře malých a středních firem. A pokud chceme přežít turbulentní dobu, která nás čeká, digitalizaci a podobně, musíme postavit základ ekonomiky na jiné bázi. Jestli to neuděláme, může se stát, že jeden velký subjekt se rozhodne opustit naši zemi, a s ekonomikou to zamává takovým způsobem, že to nemusí ustát. →

➤ **„Pokud chceme přežít turbulentní dobu, která nás čeká, musíme postavit základ ekonomiky na jiné bázi.“**

Josef Středula (52)

Narodil se v Opavě, absolvoval Střední průmyslovou školu strojnickou v Opavě. Poté pracoval ve vítkovických železárnách na údržbě válcovací trati. V letech 2005 až 2014 byl šéfem Odborového svazu KOVO, u jehož zrodu stál po listopadu 1989. Od dubna 2014 je předsedou Českomoravské konfederace odborových svazů.

Druhá otázka je vzdělávací systém. Z našeho pohledu má několik deficitů, které by měl řešit. Nebudu se věnovat základnímu školství, to je specifická situace. Z našeho pohledu by mělo být důležitější kritické myšlení než tvrdé dovednosti – s výjimkou jazykových. Máme deficit vůči lidem, kteří jsou ekonomicky aktivní. Nemáme žádný systém celoživotního vzdělávání. Aby lidé byli motivováni se přeorientovat na nové dovednosti. V severských zemích je to funkční, jsou do toho zapojeni zaměstnavatelé, zaměstnanci, vlády.

A ještě jiný problém. Jsme zastánci skutečného duálního vzdělávání. Nijak se netajím, že přímá vazba mezi školami a hospodářskými subjekty, kterou nyní známe z Německa nebo Rakouska, by tady měla být. Ne že si zaměstnavatelé budou vyzobávat, co se jim hodí a co už ne. V Německu učeň začne ve firmě, ve třetáku už bere 1600 eur, což je více než česká průměrná mzda. Když však poté vstupuje do firmy, už má tři nebo čtyři roky praxe. To je ideální, takový člověk na trhu není.

Takže na systému duálního vzdělávání se perfektně shodnete s českým průmyslem.

Ne úplně. Oni nechtějí duální systém v tom smyslu, že se učeň stane de facto zaměstnancem. Říkáme: Pojdte připravit typ smlouvy, který se uzavře se zákonným zástupcem. Vy mu budete platit. Tím budete investovat do člověka, který se potom stane vaším zaměstnancem. Ideální by bylo, aby takový systém byl dostupnější, aby učeň mohl relativně volně přejít na jiný typ školy nebo po absolutoriu třeba na vysokou školu. Člověk se potom vrátí do firmy právě proto, že mu to umožnila.

Máte představu, o které obory by se mělo opírat Česko budoucnosti?

Jedno z velkých témat je stárnutí populace a celá oblast služeb. Ta musí být z něčeho financována. Což

souvisí s budoucností daňového systému. Co se týká průmyslu, myslím, že ho Česká republika neopustí, proto není fatální důvod. Je otázka, jaký typ průmyslu to bude. Třeba oblast nanotechnologií je na velmi vysoké úrovni. Další obrovský obor je umělá inteligence. Pak speciální dovednosti jako optika nebo letectví, to jsou průmysly budoucnosti. Potom softwarové služby a tak dále. Bude to vyžadovat jiný druh přístupu vzdělávacího systému. Schopnost kreativního myšlení, vyhodnocování informací.

Má to definovat stát?

Ano. Právě připravovaná hospodářská strategie, na které nyní pracuje, i my jsme do toho zapojeni. První směr byl nyní v listopadu předložen vládě. Myslíme si, že do konce prvního čtvrtletí příštího roku by mohl být hotov ucelený systém. Požadujeme, aby tam byla vazba s budoucím státním rozpočtem. Jsou potřeba důležité věci týkající se digitalizace, kritické infrastruktury.

Ve vaší koncepci hospodářské politiky na jednu stranu uvádíte, že by se měl zvýšit vliv státu, na druhé straně chcete revidovat výdaje státu. Nejde to proti sobě?

Stát musí vytvořit kritickou infrastrukturu, včetně digitálních sítí. Revizi výdajů jsme vždy požadovali. Myslíme, že možnosti ke snížení tu jsou. Nemusí to být jenom ve vztahu k počtu zaměstnanců. Je to také otázka zlepšení technické úrovně. Připravuji se nové a nové služby, které má stát poskytovat, aniž by se udělala revize, jestli ty minulé jsou ještě potřeba. Třeba ze současné diskuse o novele stavebního zákona nejsme nadšení. Nemyslím že je vytvoření velkého stavebního úřadu správná cesta. Důležitější je vyřešit problémy mezi jednotlivými ministerstvy, která nejsou schopna se dohodnout. Představa, že najednou vyřeší nějaký úřad, je mylná. Že vytvoříme úř. ještě nevyřeší základ, tedy relativně rychlé stavební řízení

Je potřeba vyřešit problémy mezi ministerstvy, která nejsou schopna se dohodnout. Představa, že to najednou vyřeší nějaký úřad, je mylná.

Myslím, že se ukáže i v diskusi v Poslanecké sněmovně, že to bude velice těžké.

Jednou z vašich vizí, které máte v koncepci, je i postavení 50 tisíc nájemních bytů pro potřebné. Kdo je má stavět?

Jedná se o nájemní bydlení, ne o vlastnické. Nižší cena vyplývá z toho, že by mohly vzniknout na území obcí s podporou státního fondu rozvoje bydlení. Obec by byty nemohla převést do soukromého vlastnictví. A pokud by se stavělo na místech s vazbou na nějakou průmyslovou oblast, mohlo by to podpořit i přirozenou migraci. Říkáme to už od roku 2012 a potřeba roste stále více a více. Dokonce si myslíme, že by to mělo být spíše sto tisíc bytů než padesát.

Nájemné by bylo tržní?

Ono to je na tržní bázi, ale základ je odlišný. Tím pádem se můžeme přiblížit modelům známým z Rakouska. Umožní to transfer lidí, kteří jinak nemají prostředky, aby si pořídili byt.

Chcete také „spravedlivější“ daně, přičemž zmiňujete živnostníky. Znamená to, že by měli odvádět státu více peněz?

Jako první musí být diskuse, odkud má přicházet státu hlavní daňový příjem. My jsme pro přímé daně. Nepřímé daně, ze spotřeby a podobně, nejvíce zatěžují lidi s nižšími příjmy. Ale je to otázka diskuse, jsme v tomto velmi otevření. Myslíme si, že je potřeba český daňový systém podrobit odborné diskusi. Je potřeba zjistit, kolik budeme potřebovat. Veřejné služby už jsem zmínil, sociální služby, zdravotnictví, penze, to jsou velmi vážná témata. Podle toho teprve začít nastavovat systém. On se za třicet let nějak posunul, ale teď je velmi dobrá chvíle o tom diskutovat. Protože když nám začíná ubývat práce, která je jedním z největších příjmů veřejných rozpočtů, tak si musíme říct, jaká cesta je relevantní. Ideální by bylo, aby byl potom daňový systém na nějakou dobu stabilní.

Aktuální je novelizace zákoníku práce. Z návrhu, ke kterému jste došli na tripartitě, vypadl mechanismus valorizace minimální mzdy. Byla shoda, že by nějaký mechanismus měl vzniknout, ale nedohodli jste se na parametrech. Proč jste se neshodli? Svaz průmyslu chtěl 40 procent z průměrné mzdy...

Ta hodnota pro nás není akceptovatelná. A není to jenom o té hodnotě, jde také o to, kde budete mít výpočtový

základ. Je rozdíl, když budete mít základ dva roky zpátky, nebo rok zpátky, nebo aktuální výši průměrné mzdy. To jsou hodně velké rozdíly. Zatím tady shodu nemáme.

Co je v současné novele zákoníku práce podle vás nejdůležitější?

Je to kompromis, ani jedna ze stran nemá pocit, že by něco prohrála. Co považuji za extrémně cenné, je, že jsme se velmi rychle dohodli na lepším odškodném pro rodiny obětí pracovních úrazů. A je jedna věc, o které jsem avizoval, že to z naší strany neplatí, že jsme se k tomu nezavázali, a to je týden dovolené navíc. (*Zástupci tripartity se písemně zavázali, že při schvalování novely ve sněmovně nebudou bez vzájemné dohody podporovat žádné pozměňovací návrhy. Požadavek odborářů na prodloužení zákonné dovolené na pět týdnů v kompromisním návrhu novely není, pozn. red.*) Náš požadavek je, aby týden dovolené navíc byl pro všechny zaměstnance bez ohledu na sektor. Státní zaměstnanci mají garantováno pět týdnů. My si myslíme, že to má být i v privátní sféře. Jinak celý návrh bereme jako shodu.

Začíná ubývat práce, která je jedním z největších příjmů veřejných rozpočtů. Teď je velmi dobrá chvíle na diskusi o daňovém systému.

Prezident Miloš Zeman vás nedávno jmenoval jako potenciálního budoucího prezidenta republiky. Jak si vysvětlujete, že vyřkl vaše jméno?

Nejsem ten, kdo by vám to mohl vysvětlit. To je mínění pana prezidenta. Mě samozřejmě potěšilo, jakým způsobem to pan prezident sdělil. Je to něco, co v hlavě zůstává, to se nedá z hlavy vypudit. Teď se však skutečně soustřeďuji na odborovou práci.

Takže se dá říci, že vám pan prezident tuto myšlenku zasel do hlavy?

Ono to není poprvé. Ví se, že se s takovou nabídkou na mě obrátil bývalý premiér Sobotka. Tehdy jsem odmítl. Takže mě to nyní úplně nešokovalo. Ale v této chvíli je potřeba se soustředit na jiný druh činnosti. Ale život mě naučil, že nikdy neříkej nikdy.